

Президентски избори 2026

ИЗБИРАТЕЛНАТА АКТИВНОСТ: АПАТИЯ ИЛИ ТРАНСФОРМАЦИЯ?

Действащият президент Илияна Йотова удържа преднина, политическите сили свенливо отстъпват на инициативните комитети, кметът Ивайло Симеонов на четвърта позиция

Две седмици преди първия тур на президентските избори едно наблюдение е всеобщо споделяно: не се очертава висока активност. Ако я представяме в абсолютни стойности, засега твърдо решилите да излязат да гласуват са между 2,2 и 2,5 милиона. В проценти те могат да бъдат изразени различно: по избирателни списъци в страната са включени 6,6 милиона пълнолетни граждани. По оценки обаче – основани на официални данни за броя на пенсионерите, броя на заетите в частния сектор, в публичния сектор, безработни, по майчинство, учащи, трябва да приемем, че в България постоянно пребивават не повече от 5,5 милиона нейни граждани.

Докато не се определи колко всъщност са постоянно пребиваващите в страната граждани, всякакви твърдения за равнището на избирателната активност биха били въпросителни.

Процентът обаче не променя фактите: дали пресмятането е очаквани 33% по избирателни списъци, или 40% от действително живеещите в страната пълнолетни граждани, към настоящия момент твърда готовност за гласуване имат до 2,5 милиона. Различни събития могат да стимулират в следващите дни част от колебаещите се също да се присъединят към активните избиратели. Но сегашната относително ниска степен на решение дава повод за разнообразни аргументи в тълкуването ѝ. Най-често споменава се умората от безкрайните избори в последните 5 години. Действително – още в началото на този период – през 2021 г., на първия тур на президентските избори гласуващите паднаха до 2,6 милиона граждани, докато на предходните избори те достигаха 3,6-3,9 милиона. Последвалият наниз от избори естествено не допринася за мотивиране на гласоподавателите. Като друга причина се изтъква мнението, че гражданите виждат все по-малка роля на президента (и следователно – все по-малко смисъл да решават кой да бъде той) – особено в контекста на редуцирането на правомощията му, илюстрация за което обикновено се посочва невъзможността му да избира по свои принципи служебен премиер.

Ако обаче се вгледаме в онова, което се случва с трансформирането на приоритетите, ценностите и целите на самите хора, можем да открием други причини за липсата на висока активност – и в никакъв случай не може да бъде определено като следствие само на апатия. Напротив: това е още един показател, че избирателите имат своя ясна позиция. Тази позиция отразява липсата на съответствие между това, което хората понасят, изпитват, трансформират – и адекватното ѝ изразяване от онзи/онези, за когото биха гласували.

Ако избирателят не вижда кандидат, който да го разбира и който да е носител на споделяните от него принципи, той не е мотивиран да гласува просто защото трябва да упражни правото си.

До голяма степен – защото усеща разминаване между желанията и целите си и формулираното от политиките.

В последното десетилетие българинът (както и много други) изпита на гърба си такава серия от кризи от външен и вътрешен характер, каквато малко поколения са понасяли. За да оцелее – и да се развива – в тази ситуация беше неминуемо той да препореди приоритетите си, за да се адаптира в бързо променящата се обстановка. И съвсем резонно – той имаше (и има) очакванията политиките, които би трябвало да трансферират неговите интереси в преки действия, да са адекватни на промените. Системните наблюдения в този период ясно показаха, че българинът все по-настойчиво се фокусира върху възможностите си за индивидуален просперитет и благополучие, чрез което да гарантира благополучието на близките си. На пръв поглед това изглежда като оттегляне от социалните отношения, но всъщност е укрепването им чрез личната стабилност. В това няма никакъв политически акцент – това е реалност, с която или се съобразяваш, или се стопяваш. Опитите да се вмения на българския избирател, че не е достатъчно политически съзнателен, само биха го отблъснали още повече. Защото не става дума за политически пристрастия – а за изразяване на насъщните интереси на гражданите. Ако актуалната готовност за гласуване е сравнително ниска, това не се дължи на абдикиране на избирателя от отговорността му, а фактът, че трудно намира онзи, у когото да припознае носителя на преките си интереси. Някои – защото вече са го разочаровали, други – защото все още не познава достатъчно.

Българинът се умори от партийни лозунги, затова търси политици с доказани резултати в управлението.

Той вижда разминаване между реалността, с която се сблъсква всеки ден, и онова, което политиките казват.

В моментната снимка на предпочитанията към конкретни кандидати за президенти можем да намерим точно този процес на трансформация. На първо място – защото е видимо крещящото отсъствие на пряк ангажимент на повечето от познатите политически сили. От осемте кандидати, които надхвърлят 1% от посочванията, 5 са издигнати (поне формално) от инициативни комитети. Действащият президент Илияна Йотова естествено черпи от силата на подкрепящата я управляваща партия. Самата Прогресивна България с победата си само преди половин година обаче е пример за това, че избирателят търси настойчиво адекватност на процесите на трансформация, които протичат в обществото, поради което е склонен да даде гласа си за някого, ако той се различава от останалите. И това различие не може да бъде раздувано само като шаблонни словесни лозунги. В условия, в които индивидът се концентрира върху това, което е в състояние лично той да постигне, е разбираемо защо търси и у кандидатите за президенти рационалното зърно. Към момента четвърта позиция в предпочитанията му (макар и с крехка статистическа преднина) е Ивайло Симеонов – дългогодишен кмет на град Елин Пелин. Четвърта позиция от 27 кандидати, при това за съвсем краткия срок от началото на кампанията – това вече е сериозен сигнал. В длъжността „кмет“ избирателят вижда не онзи, който размахва лозунги, а лицето, което взема решения по чисто делничните му проблеми и или успява – или губи следващите избори. Не е случайно и че сред останалите кандидати с по-отчетливи резултати са бивши министри. Предпочитанията на избирателите ясно показват, че безвъзвратно отмина времето на чисто политическите девизи от сорта на „Другари, дайте да дадем!“ или „Кой не скача

е червен!“. Живеем днес и затова търсим не обяснения, а рационални решения и действия днес. Когато не сме посочили кой според нас ги изразява най-добре, това не е защото сме безразлични – а защото все още сравняваме възможности.

Тези възможности зависят от много неща – във вътрешен, но и във външен план. Така че в оставащите две седмици до изборите могат да се случат наглед неочаквани – но логично обосновани, изменения.

Данните са от национално проучване, проведено от Прогрес консулт в периода 4-8 Октомври 2026 г. сред 820 пълнолетни жители на страната. Проучването е проведено по комбиниран метод: преки лични интервюта с таблет и онлайн анкети, и отразява демографското разпределение на населението по възраст, пол, тип населено място и социално положение. 1% от данните съответства на 55 000 граждани. Статистическата грешка е максимално $\pm 3,5\%$ за дялове от 50%.